

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ОРОХОВСЬКА Людмила Анатоліївна

УДК 930.1:316.32 (042.3)

СВІТОВА СПІЛЬНОТА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ: ФІЛОСОФСЬКО-ІСТОРИЧНИЙ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ
АСПЕКТИ

Спеціальність 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ – 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі філософії факультету психології та соціології Національного авіаційного університету.

Науковий керівник:

доктор філософських наук, професор
ОНОПРИЄНКО Валентин Іванович,
Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім.
Г.М. Доброва НАН України, завідувач відділу методології та соціології науки.

Офіційні опоненти:

доктор філософських наук, професор
Огородник Іван Васильович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри української
філософії та культури;

кандидат філософських наук, доцент
Суходуб Тетяна Дмитрівна,
Центр гуманітарної освіти
Національної академії наук України,
професор кафедри філософії науки та культурології.

Захист відбудеться “27” жовтня 2008 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.17 у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка за адресою: 01033, м. Київ, вул. Володимирська, 60, ауд. 330.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці імені М.О. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01033, м. Київ, вул. Володимирська, 58, зал № 12.

Автореферат розісланий “ “ _____ 2008 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л. І. Сидоренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Вступ людства у третє тисячоліття спонукає дослідників до осмислення його історичного розвитку, до виявлення стратегічних тенденцій становлення світової спільноти, оскільки на рубежі тисячоліть розпочалася нова фаза людської історії – епоха глобалізації, яка характеризується переходом від роздробленості народів, країн і регіонів до їх єдності. Світовий соціальний, економічний, екологічний, культурний простір, який протягом тисячоліть являв собою конгломерат розмаїтих національних держав, зараз перетворюється на простір без кордонів. Формування глобальних економічних зв'язків, екологічний, демографічний виклики неможливо вирішити поодино, локальними зусиллями й засобами. Вирішення цих проблем можливе тільки при об'єднанні зусиль усієї світової спільноти. Цього вимагають спільні загрози і проблеми. Значну стурбованість викликає стан екології земної кулі, яка відкрито приноситься в жертву інтересам капіталу. Розкручена Заходом гонка надспоживання поглинає все більше природних ресурсів, веде до незворотних змін оточуючого середовища з катастрофічними для всього світу наслідками. Не менші проблеми виникли і в соціокультурній сфері. Засобами інформації насаджується масова культура, відбувається маніпуляція свідомістю і почуттями людей, їх інтересами і потребами. Ці проблеми змушують задуматися над тим, що всі жителі планети є громадянами світу, що єдиному людству нема альтернативи, і тому в інтересах збереження цивілізації на планеті мають існувати не тільки спільні для всіх принципи та правила співжиття, але і спільна відповідальність за долю Землі.

Глобалізація – явище, яке досить активно заявило про себе в останні десятиліття ХХ ст. і проявилось у формуванні глобальних економічних, фінансових, культурних, правових і політичних сфер. Цей феномен по-новому поставив питання про сутність світової спільноти, про характер зв'язків і взаємовпливів між локальними спільнотами, якими виступають окремі етноси, країни і цілі регіони. Світова спільнота як цілісний організм є досить суперечливим утворенням. Аналізуючи характер змін у ньому в епоху глобалізації, одні дослідники вважають, що світ стає все більш однорідним в економічному, соціальному, культурному відношенні. Приймаються єдині моделі економічного розвитку, духовної культури, стандартів поведінки, що дозволило деяким дослідникам говорити про “кінець історії” (Ф. Фукуяма). Інші дослідники вважають, що в світі й далі поглиблюється розколотість.

Нинішній стан філософсько-історичного осмислення розвитку суспільства характеризується тим, що увага дослідників акцентується на різних факторах його розвитку. Однак залишаються недостатньо дослідженими чинники становлення світової спільноти як загальнопланетарного феномену в його історичному розвитку, в єдності його просторово-часових характеристик. Саме це актуалізує філософсько-історичний та соціально-культурний аналіз людства як світової спільноти. Остання в умовах глобалізації зазнає значних перетворень, які призводять до зміни сутності усталених у соціальній філософії концептів “Захід – Схід” та “Північ – Південь”. Тому виникає необхідність

дослідити трансформації, яких зазнає перехрестя цих векторів світового розвитку.

Уперше єдність світової історії на філософському рівні осмислив представник лінійного прогресистського напрямку філософії історії Августин Аврелій. Про єдність історичного процесу писали І.Г. Гердер, Г.-В. Гегель, К. Маркс, О. Конт, В.С. Соловйов, В.І. Вернадський, П. Тейяр де Шарден, К. Ясперс.

Проблема відносин Заходу і Сходу піднімалася вже в Стародавній Греції (Есхіл, Геродот, Аристотель). Протиставляли Схід Заходу Ш. Монтеск'є, Г.-В. Гегель. На різні соціально-економічні типи Заходу і Сходу вказували К. Маркс і Ф. Енгельс. Дослідженню особливостей розвитку цивілізацій Сходу і Заходу в новітню епоху, яку деякі дослідники називають постіндустріальною, деякі – інформаційною, а ще інші – постмодерною, присвячені праці сучасних українських і російських дослідників С.Н. Артановського, Л.Г. Дротянко, Е.В. Ільєнкова, В.Л. Іноземцева, В.К. Кантора, С.Б. Кримського, В.О. Лекторського, В.С. Лук'янця, В.В. Ляха, В.І. Онопрієнка, Ю.В. Павленка, О.С. Панаріна, В.І. Самохвалової, О.М. Соболю, Т.Д. Суходуб, В.Г. Табачковського, В.І. Толстих, М.І. Хилька, О.М. Чумакова, В.І. Шинкарука та інших; сучасних західних дослідників Ф. Броделя, Д. Белла, М. Кастельса, К. Леві-Стросса, Ж. Ф. Ліотара, Н. Лумана, А. Маслоу, К. Поппера, Е. Фромма, Ф. Уебстера, Ф. Фукуями, Й. Гейзінги, Ю. Габермаса, К. Ясперса та інших.

Досліджуючи характер змін у світовій спільноті в епоху глобалізації одні дослідники вважають, що світ стає все більш однорідним в економічному, соціальному, культурному плані. Приймаються єдині моделі економічного розвитку, духовної культури, стандартів поведінки. Класичними в цьому відношенні є роботи Ф.Фукуями про перемогу західної ліберальної ідеології, і в цьому значенні – про кінець історії. Інші дослідники вважають, що світ, навпаки, є розділеним і розколотим. Причому, їх увага акцентується на різних факторах. Так Р. Інглегарт проводить дослідження системи цінностей в постіндустріальних суспільствах, які найбільш успішно розвиваються і осмислюючи їх, приходять до висновку, що саме системи цінностей впливають на поляризацію сучасного світу та визначають зміни, які відбуваються в ньому. С. Гангтінгтон, виділяючи західну, латиноамериканську, африканську, ісламську, конфуціанську, хінді, православну, буддистську, японську локальні цивілізації, вважає, що приналежність до певної культурної цивілізації визначається, насамперед, релігією. О.І. Неклеса поділяє світ на шість просторово-економічних зон, беручи за критерій особливості економічного розвитку регіонів (північноатлантична, тихоокеанська, євразійська, південна, розміщена в районі індоокеанської дуги, а також два транснаціональних простори), які виходять за рамки звичної географічної картографії. Ці зони, особливо ті, що є “транснаціональними”, не так жорстко пов'язані з конкретними традиційними культурами. Е. Тоффлер ділить цивілізації на сільськогосподарські, індустріальні, постіндустріальні, акцентуючи увагу на технологіях виробництва. І. Валлерстейн вважає, що залежно від рівня соціально-економічного розвитку країн (високий, середній і низький),

виділяється світовий центр, напівпериферія, периферія. Проте зазначені дослідники лише побіжно торкалися проблеми формування світової спільноти в її історичному і соціально-культурному вимірах, хоча об'єктивний хід історії, пов'язаний з процесами глобалізації, вимагає ґрунтовного філософсько-історичного дослідження зазначеної проблеми. Між тим, саме в руслі зазначених напрацювань, особливо актуалізується проблема становлення світової спільноти в єдності її просторово-часових характеристик, що зумовило вибір теми пропонованого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота пов'язана з держбюджетною темою “Гармонізація науки і вищої освіти в умовах інформаційного суспільства” (№ 55-Ф9/К97) Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є виявлення чинників становлення світової спільноти як загальнопланетарного феномену в контексті глобалізаційних процесів. Для досягнення мети поставлені такі пошукові завдання:

- здійснити аналіз змісту терміну “світова спільнота” через його зіставлення зі змістом термінів “людський рід” та “людство”;
- виявити чинники становлення світової спільноти через філософсько-історичний та соціокультурний аналіз основних етапів інтеграції людства;
- обґрунтувати, що глобалізація є новітнім етапом інтеграційних процесів у економічному, соціально-політичному та культурному житті людства;
- визначити основні пріоритети політики держав для збереження локальних культур у світовій спільноті на етапі глобалізації;
- з'ясувати кореляцію векторів “Захід – Схід” та “Північ – Південь” під впливом глобалізаційних процесів;
- дослідити особливості українського соціуму як складової світової спільноти в умовах глобалізації та визначити основні напрямки його цивілізаційного вибору.

Об'єкт дослідження: світова спільнота як єдність людської історії у просторі і часі.

Предмет дослідження: світова спільнота в контексті трансформації векторів “Схід – Захід” та “Північ – Південь” під впливом глобалізаційних процесів.

Методи дослідження. Дисертаційне дослідження ґрунтується на системному та синергетичному методологічних підходах, які дозволили дослідити особливості становлення і розвитку світової спільноти як складної відкритої, цілісної системи з урахуванням нелінійних процесів, що в ній відбуваються. Застосування синергетичного підходу до аналізу соціальної системи дає можливість врахувати фактор випадковості, який відіграє значну роль у процесі формування світової спільноти.

При вирішенні більш конкретних завдань дослідження дисертантка керувалася діалектичними принципами сходження від абстрактного до конкретного, єдності історичного і логічного, взаємозв'язку та розвитку; загальнонауковими принципами історизму, германевтики, об'єктивності, доповняльності, відповідності, відносності, використовуючи методи: порівняльно-історичний, моделювання, ідеалізації, компаративний, абстрагування, історичного аналізу та синтезу.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у тому, що в ньому здійснено філософсько-історичний та соціокультурний аналіз особливостей процесу становлення світової спільноти в контексті глобалізаційних процесів. Наукова новизна отриманих результатів розкривається в наступних положеннях:

- встановлено, що терміни “людський рід”, “людство” та “світова спільнота” є співвідносними за змістом, але якщо в давні часи термін “людський рід” вживався для позначення певних категорій людей і міг не включати деякі соціальні та етнічні групи, то термін “людство” відображав вже більшу ступінь узагальнення єдності та позначав уже всіх людей, які живуть на Землі. Поява терміну “світова спільнота” обумовлена переходом інтеграційних процесів людства в їх новітню фазу – глобалізацію. Цим терміном означається те населення земної кулі, яке поєднане спільністю економічного, політичного, культурного життя, історичної долі, відповідальності за майбутнє;

- на підставі філософсько-історичного та соціально-культурного аналізу виявлено основні фактори становлення світової спільноти. Показано, що основними чинниками, які супроводжували процеси інтеграції людства протягом його історії, виступали: економічні зв'язки, які ґрунтувалися на міжнародному поділі праці; соціально-політичні події, які мали загальнопланетарні масштаби; взаємопроникнення етно-національних культур; необхідність спільних зусиль для освоєння природних багатств та забезпечення коеволюції природи й суспільства;

- через аналіз історичного розвитку й розкриття сутності різних етапів світових інтеграційних процесів доведено, що глобалізація – це новітній етап інтеграції, який розпочався в кінці ХХ століття і пов'язаний з інформаційною революцією. Суттєвою характеристикою цього етапу стає єдність економічного, політичного, культурного життя народів;

- обґрунтовано, що основним пріоритетом політики держав для збереження локальних культур у світовій спільноті на етапі глобалізації має стати політика мультикультурної демократії, яка може забезпечити ефективний механізм доступу до влади різних культурних груп та не допустить ігнорування інтересів меншин;

- розкрито зміст концептів “Схід – Захід” і “Північ – Південь” через реконструкцію їх тлумачення на різних етапах людської історії. Проаналізовано сутність змін даних векторів та їх конфігурацію в епоху глобалізації;

- обґрунтовано, що формування української спільноти історично відбувалося під перехресним впливом західної та східної цивілізацій, що

виявляється у структурі матеріальної й духовної культури України. Особливості формування української спільноти обумовлюють основні напрямки її сучасного цивілізаційного вибору, які полягають у: 1) інтеграції України в європейські та євроатлантичні структури; 2) тісних культурних і економічних зв'язках з Росією; 3) поглибленні співробітництва з державами Центральної та Східної Європи.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

Результати роботи дозволять теоретично реконструювати процес розвитку “світової спільноти”, виявити основні етапи інтеграції людства, уточнити зміст терміну “світова спільнота”, а також особливості його функціонування в філософії історії. Теоретичні положення, отримані в ході дисертаційного дослідження, поглиблюють філософсько-історичне вчення про становлення єдності людства та сприятимуть подальшому розвитку філософсько-історичних, філософських, культурологічних концепцій становлення світової спільноти. Практичне значення дисертаційної роботи полягає в тому, що її висновки дозволять виявити позитивні і негативні тенденції сучасного історичного процесу та своєчасно усувати негативні моменти глобалізації.

Результати дослідження можуть використовуватися при виборі соціокультурної стратегії в Україні, яка завжди знаходилися під впливом цивілізацій Заходу і Сходу. Вони представляють особливий інтерес не лише для філософів, але й для соціологів, культурологів, політологів, психологів у контексті досліджуваних ними явищ та специфіки вказаних вище наук, а також у навчальному процесі: при викладанні соціальної філософії, культурології, політології, при розробці спецкурсів.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою роботою автора. Висновки, положення наукової новизни зроблені автором на основі власних результатів, отриманих в процесі дослідження.

Апробація результатів дослідження.

Основні теоретичні положення та висновки дисертації відображені в 11 авторських публікаціях (7 з яких надруковані в спеціалізованих наукових виданнях, які затверджені Переліком ВАК України) та були апробовані на III Міжнародній науково-практичній конференції “Полікультуротворча діяльність 2005” (Київ, 3-4 лютого 2005 р.), VI Всеукраїнській науково-практичній конференції “Гуманітарна освіта в профільних вищих навчальних закладах: проблеми і перспективи” (Київ, 16-18 березня 2005 р.), II Міжнародній конференції “Філософія космізму і сучасна авіація” (Київ, 7-8 квітня 2005), Міжнародній конференції “Суспільство, засноване на знаннях: нові виклики науці та вченим” (Київ, 23-27 листопада 2005 р.), VII Всеукраїнській науково-практичній конференції “Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця” (Київ, 29-31 березня 2006 р.), VIII Міжнародній науковій конференції “Ільєнківські читання – 2006” (Київ, 20-21 квітня 2006 р.), VIII Міжнародній науково-практичній конференції “Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця” (Київ, 22-23 березня 2007 р.), Науковій конференції “Т.С.Сковорода і сучасність” (Київ, 11-12 грудня 2007), Всеукраїнській науково-практичній

конференції “Гармонізація науки і освіти в інформаційному суспільстві” (Київ, 20-21 березня 2008 р).

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, об’єднаних у вісім пунктів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 176 сторінок. Список літератури включає 262 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми, визначається ступінь її наукової розробки, формулюється мета і основні задачі дослідження, викладаються методологічні засади й принципи дослідження, розкривається наукова новизна його результатів, теоретичне і практичне значення, подаються апробація та публікації результатів дослідження.

Зміст **першого розділу “Світова спільнота як цілісність: теоретико-методологічні засади дослідження”** присвячений постановці філософських проблем виникнення феномену світової спільноти, а також визначення основних понять дослідження.

У **підрозділі 1.1 “Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження”** виявлено, що для позначення єдності людства в різні історичні епохи дослідники вживали різні поняття. У часи античності та середньовіччя для означення єдності людей вживалися поняття “люди” та “рід людський”, які позначали людей, які живуть на даний час. При цьому, могли виключатися певні групи суспільства: раби в античному суспільстві, нехристиянське населення в середньовічній Європі тощо. З XVIII – XIX ст. все частіше використовується поняття “людство”, яке робить акцент на єдності індивідів. У другій половині XX ст. поряд з поняттям “людство” для означення єдності населення планети стали використовувати поняття “світове співтовариство” та “світова спільнота”. Причому при вживанні поняття “світове співтовариство” акцент робиться на об’єднанні країн усього світу, на координації рішень, зусиль з боку тих інститутів, які представляють державний апарат – апарат влади.

Поняття “світова спільнота” вказує на єдність людей, громадських організацій, рухів. Воно виникло в зв’язку з вступом людства в епоху глобалізації. Саме процеси глобалізації економічного, політичного, культурного життя світового співтовариства обумовили формування світової спільноти. Це поняття позначає новий етап усвідомлення єдності людства – усвідомлення людством того, що воно, хоч і різне за мовою, культурою, звичаями, традиціями, релігійними переконаннями, але постає як світова спільнота – жителі однієї планети Земля, які відповідальні за її долю, і саме від їх зусиль залежить, чи збережеться життя на Землі.

Оскільки розвиток людського суспільства весь час ускладнюється, то для того, щоб описати новий етап його розвитку, дати характеристику фундаментальних процесів сучасності, динаміки та тенденцій сучасних процесів, подій та явищ, виявити характер змін, які відбуваються в сучасній історії, у дослідженні поряд з поняттями “культура” та “цивілізація” використовується поняття “глобалізація”. Розглядаючи глобалізацію як

об'єктивний процес, який веде до перетворення світу на єдину структурно-функціональну систему, доводиться визнати, що певні сили намагаються використати цей процес у своїх цілях. Це слід називати "глобалізмом". У понятті "глобалізм" акцент ставиться на суб'єктивній стороні об'єктивного процесу глобалізації.

Явища, які відбуваються в культурному житті світової спільноти в епоху глобалізації, можна охарактеризувати поняттям "глокалізація". Це поняття позначає поєднання як глобального так і регіонального, локального в культурно-соціальному житті суспільства. Ознаками глокалізації є мультикультуралізація, співіснування неспівставних між собою культурних утворень, мультикультурна ідентичність.

У дисертаційному дослідженні обґрунтовується застосування класичної філософської традиції розгляду соціальних проблем в контексті суб'єкт-об'єктних відносин. При вирішенні конкретних завдань дослідження дисертант керувався фундаментальними дослідницькими засадами наукового аналізу – принципами об'єктивності, системності, цілісності, сходження від абстрактного до конкретного, використовуючи методи: діалектичний, порівняльно-історичний, моделювання, ідеалізації, системний, абстрагування, аналізу та синтезу.

Застосування синергетичного підходу до аналізу самоорганізації суспільних систем дає можливість врахувати фактор випадковості, який відіграє значну роль у процесі формування світової спільноти. Світова спільнота розглядається нами як неперервний процес становлення, а не стан. Це динамічна система, якій притаманний такий феномен як біфуркаційність, коли не можна передбачити, як піде процес історичного розвитку. Відхилення від магістральної лінії розвитку (дисипації) приводять, на перший погляд, нібито до хаотичних рухів, але насправді відбувається рух до нового світового порядку.

У підрозділі 1.2 **"Єдність людства в філософському осмисленні"** розглядаються різні підходи до майбутнього людства: представники цивілізаційного підходу до розуміння історії (М.Я. Данилевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі та ін.) роблять акцент на тому, що всесвітня історія є історією незалежних одна від одної локальних (культурних) цивілізацій; інші мислителі визнають, що єдність людства здійсненна, хоч і вказують на різні критерії досягнення цієї єдності. На природну єдність людей, об'єднаних різними звичаями та традиціями вказував Конфуцій. На єдність у душі вказував Ісус Христос. І.-Г. Гердер засобом, який об'єднує людей у суспільство, вважав культуру, яка є результатом та засобом взаємодії великих мас людей. Про органічну цілісність людського суспільства писали І. Кант та Г.-В.-Ф. Гегель. На духовне начало в єдності людства вказували представники російського космізму В.Соловйов, М.Федоров, К.Ціолковський. Ідеї російських космістів ґрунтувалися на ідеї Боголюдства, вселенської релігії. Іншої точки зору дотримувалися вчені-природознавці, які розглядали природну еволюцію людства та передбачали вихід людства у космічний простір і поєднання з іншими мислячими істотами. В.І.Вернадський, Е.Ле Руа і П.Тейяр де Шарден

розглядали єдність не тільки землян, але і космічну єдність всіх мислячих істот. Якщо в П.Тейяр де Шардена і Ле Руа – це сфера божественного розуму, то В.І.Вернадський підходить до ідеї єдності з позицій матеріаліста. Філософія марксизму, у відповідності з формаційним підходом, розглядає всесвітню історію як цілісний процес соціальних змін, які поетапно відбуваються в часі.

Відзначається, що хоч про єдність людства мріяли в усі віки, проте тільки наприкінці ХХ ст. виникли об'єктивні умови, які можуть забезпечити цю єдність. Такими факторами стали: економічні, фінансові, соціально-політичні процеси. Винаходи комп'ютера та мережі Інтернету, електронної пошти та інших систем комунікацій дозволили стиснути простір та час і тим самим створити глобалізаційний простір, що формує світову спільноту. Сучасному етапу розвитку світової спільноти присвячені праці Д.Белла, І.Валерстайна, О.Неклесси, Ю.Павленко, А.Панарина, К.Поппера, С.Пролеєва, В.Самохвалової, Дж.Сороса, О.Тоффлера, О.Чумакова, Толстоухова А.В. та ін.

У розділі 2 **“Соціально-філософський аналіз процесу становлення світової спільноти”** досліджуються основні етапи інтеграційних процесів в історії людства та глобалізація як вищий етап інтеграції, який проявляється в різних сферах життя світової спільноти.

У підрозділі 2.1 **“Особливості інтеграційних процесів у історії людства”** на підставі філософсько-історичного та соціально-культурного аналізу виявлено основні закономірності становлення світової спільноти. Показано, що основними факторами, що супроводжували процеси інтеграції людства протягом його історії, виступали: економічні зв'язки, які ґрунтувалися на міжнародному поділі праці; соціально-політичні події, які мали загальнопланетарні масштаби; взаємопроникнення етно-національних культур; необхідність спільних зусиль для освоєння природних багатств та забезпечення коеволюції природи й суспільства. Виявлення закономірностей становлення світової спільноти дозволило визначити у першому наближенні цей феномен: **“Світова спільнота – це глобальне співтовариство людей на Землі, яке склалося історично, територіальна організація людства в масштабі всієї планети, сформована на наднаціональній основі в єдності просторово-часових характеристик”**.

Обґрунтовано, що становленню світової спільноти передував довготривалий процес інтеграції людства, який пройшов сім етапів у своєму розвитку. Перший етап інтеграції започаткований епохою неолітичної революції, коли переважали диференційні процеси, але вже тоді зароджуються зустрічні рухи племен. Другий етап (III-I тис. до н.е.) характеризується наростанням міжцивілізаційних зв'язків між країнами Середземномор'я, Індії та Китаю. На третьому етапі (від межі ер до середини I тисячоліття) до них долучаються країни Європи, Близького та Середнього Сходу, Індонезія, Японія. На четвертому етапі (від епохи Великих географічних відкриттів до перших буржуазних революцій у Європі) посилюються інтеграційні процеси між обома півкулями Землі, що дає підстави говорити про зачатки глобалізаційних процесів. П'ятий етап інтеграції ознаменований переходом до капіталістичного способу виробництва, коли виникають система всепланетарного обміну, перші

міжнародні організації, що свідчить про формування світового співтовариства. Шостий етап (кінець XIX – середина XX ст.) зв'язаний з науково-технічною революцією, яка сприяла прискоренню інтеграційних процесів у всіх сферах міжнародних стосунків. Сьомий етап розпочався в останній чверті XX ст. завдяки появі стільникового зв'язку та Інтернету, що значно посилює взаємодію культур і людство почало усвідомлювати свою єдність як світова спільнота.

У підрозділі 2.2 “Глобалізація як новітній етап інтеграції світової спільноти” встановлено, що глобалізація в соціокультурній сфері може відбуватися за такими сценаріями: асиміляції (поглинання однією культурою іншої) через вестернізацію; глокалізації (поєднання досягнень цивілізації із збереженням особливостей своєї культури); локалізації, відродження традиціоналізму, відмови від будь-яких запозичень.

Виявлено, що глобалізація в соціокультурній сфері у вигляді модернізації, яка включає індустріалізацію, урбанізацію, ріст рівня грамотності, освіти, добробуту, соціального піклування, заснованих на досягненнях науки і техніки, несе покращення життя та побуту населення. Разом з тим вестернізація, яка супроводжує глобалізаційні процеси, несе низку загроз світовій спільноті, що виявляються в експансії західної культури, насамперед американської, насадженні цінностей споживацького суспільства. Враховуючи, що західні зразки є досить простими для задоволення потреб людей, які належать до різних суспільств, до різних культур, можна спостерігати тенденцію збереження народами різних країн своїх особливостей культури (мова, релігія, звичаї, традиції) і одночасно сприйняття західних стандартів у побуті, моді, проведенні дозвілля. Отже, глобальне не заперечує локальне. Причому, глобалізація стосується матеріальної сфери життя суспільства, тоді як локальними залишаються цінності духовної культури. По суті, ми спостерігаємо поєднання цінностей культурних (традиційних цінностей суспільства) і цивілізаційних (вигод, які дає нам сьогоdnішній рівень розвитку науки і техніки).

Політики, плануючи заходи у сфері культури, мають враховувати те, що єдність в багатоманітності є умовою життя сучасного світу. Світ не може бути однополярним і ніяка країна не повинна брати на себе місію нести “прогрес” іншим народам. Кожна культура, кожен народ представляють собою загальнолюдську цінність.

У підрозділі 2.3 “Глобалізація та самоідентифікація локальних цивілізацій” доводиться, що у соціокультурному аспекті глобалізація проявляється в злитті людства в єдине ціле, що передбачає зміни в суспільній свідомості людей. Щоб стати повноцінними членами глобального суспільства, побудованого на розмаїтті культур, і сприйняти всесвітні цінності толерантності та поваги до прав людини, ми маємо вийти за межі своєї ідентичності й усвідомити, що ми, крім національної, етнічної, мовної, релігійної, професійної, сімейної ідентичності, є мешканцями однієї планети Земля.

Фундаментом культури суспільства являються цінності. Їх не можливо змінити водночас, вони не піддаються довільній ломці. Але в умовах глобалізації, яка об'єднує народи, руйнує історичні бар'єри, відкриває всім доступ до світових цивілізаційних досягнень і надбань, відбуваються глибокі культурно-інтеграційні процеси. Підвищуються можливості пізнання іншої культури, вільної самоідентифікації особистості відповідно до спектру ідей і ціннісних орієнтацій. Спричинена глобалізаційними процесами міжнародна міграція приносить із собою не тільки трудові ресурси, а й збагачує країни новими професійними навичками, ідеями, культурними досягненнями. Люди повинні мати культурну свободу, щоб мати можливість вибору ким бути. Емігранти можуть диференціюватися від більшості в суспільстві, тобто зберігати свою самобутність, не інтегруючись у суспільстві, або добровільно асимілювати, адже здійснення культурної свободи може привести до скорочення, а не розширення культурного розмаїття. Це відбувається в тих випадках, коли люди пристосовуються до способу життя інших людей і свідомо роблять такий вибір. Політики ХХІ століття мають сприяти тому, щоб люди отримали ширші можливості вибору, щоб їх не доводилося відмовлятися від своєї самобутності для отримання доступу до соціальних і економічних можливостей.

Для дотримання норм моралі в масштабах всієї планети та розширення культурних свобод потрібно проводити політику мультикультуралізму. Інтереси меншин не можуть бути ігноровані державою. Законодавство має забезпечити доступ до парламентів представників меншин, тому що інакше вони в умовах демократії, яка забезпечує всім рівні політичні права, можуть постійно програвати під час виборів, і, відповідно, сприймати владу як чужу. І тільки модель мультикультурної демократії може забезпечити ефективний механізм доступу до влади різних культурних груп. Зняти напругу в суспільстві, в якому виникли сепаратистські рухи етнічних меншин, може перетворення держави з унітарним устроєм на федеративну, де автономії мали би самоуправління в таких галузях, як освіта, мова, культура.

Оскільки глобалізація веде до постійного розширення взаємодії між людьми, то ми маємо проявити повагу до розмаїття культур, але одночасно сприяти єдності світу. Універсалізація має означати появу певних єдиних стандартів, але не нівелювання культурного розмаїття, що можливо завдяки зростанню освіченості населення Землі та інформованості про особливості культури різних народів. Глобалізація в соціокультурному аспекті вимагає принципово нової системи освіти, яка би забезпечила формування глобального мислення.

Розділ 3 “Цивілізаційні вектори “Захід – Схід” та “Північ – Південь” у глобалізаційних процесах” присвячений проблемі зміни векторів розвитку світу, маючи на увазі філософський, ціннісний, соціокультурний зміст.

У підрозділі 3.1 **”Феномен векторів “Захід – Схід”, та “Північ – Південь” у культурно-цивілізаційному розвитку світової спільноти”** встановлено, що поняття Захід і Схід нерозривно пов'язані з культурою і політикою, а не з географією, але на протязі історії вони часто набували нового

змісту: якщо в I тис до н.е. з поняттям Захід асоціювалися території Риму та Греції, а зі Сходом – Персія та підкорені нею народи, то пізніше Заходом стає германо-романський світ, а згодом – Європа. У наш час до Заходу відносять і США. Єдності у розумінні поняття Схід немає. Під Сходом розуміють Японію, Індію, Китай, частина дослідників до Сходу відносить Малу, Передню, Середню Азію. Деякі дослідники до Сходу відносять і Росію. У якості класичної моделі Сходу найчастіше використовують Індію та Китай з їх особливим східним стилем мислення. У наш час Сходом прийнято називати регіон, який включає класичну індустрію та намагається поєднати досягнення науково-технічного прогресу з традиційною культурою та протистоїть вестернізації в соціокультурній сфері.

Реаліями сьогодення є відмова від класифікації країн по трьох економічних категоріях: 1) країни Першого світу – промислово розвинені країни з ринковою економікою; 2) країни Другого світу – соціалістичні країни з державною плановою економікою; 3) країни Третього світу – слаборозвинені країни.

Сучасну карту світу можна умовно виразити перехрестям таких векторів: 1) Захід – високорозвинений регіон, якому притаманні високі технології; 2) Схід – регіон, який розвиває класичну індустрію та Новий Схід – другий промисловий простір планети (Японія, анклав “тихоокеанських тигрів”, Китай); 3) Північ – країни, які переважно спеціалізуються на випуску ітелектуальної продукції та Нова Північ – феномен, пов’язаний з диктатом ТНК, які контролюють основну частину світового виробництва найважливіших галузей; 4) Південь – країни, які спеціалізуються на доіндустріальному (сировинному та сільськогосподарському виробництві) та Глибокий Південь, який спеціалізується на формально заборонених сировинних виробництвах (наркотики, екологічно брудні технології видобутку корисних копалин і т.д.).

У підрозділі 3.2 “Зміна співвідношення цивілізаційних векторів у процесі глобалізації” досліджується, що під впливом глобалізаційних процесів спостерігається зміна вектору розвитку “Захід – Схід” на вектор “Північ – Південь”. До трьох основних центрів вектору “Північ” (США, Європейський Союз, Японія) неминуче невдовзі добавляться нові центри, насамперед Китай, економіка якого розвивається досить швидкими темпами. На таку ж економічну модель розвитку стали нові індустріальні країни (Південна Корея, Тайвань, Гонконг, Сінгапур тощо), які за рівнем економічного росту не поступаються країнам Заходу і разом з ними входять до країн “Півночі”.

Поглиблюється розщеплення вектору “Схід”. Крім Японії, на західну економічну модель розвитку стали нові індустріальні країни (Південна Корея, Тайвань, Гонконг, Сінгапур), які за рівнем економічного росту не поступаються країнам Заходу і разом з ним утворюють вектор “Північ”. На шляху до цієї моделі знаходиться Китай, Індія, Індонезія, Таїланд, Малайзія, ряд інших країн Сходу та Латинської Америки.

На роль альтернативного центру сучасної історії починає претендувати Третій світ, який теж не однорідний. Ті країни, які впроваджують високі

технології та добилися значних темпів економічного зростання, утворюють вектор Новий Схід, інші – переходять у регіон Півдня, специфікою якого є видобуток сировинних ресурсів і які через невідповідність цін на світовому ринку зазнають жорстокої неокolonіальної експлуатації. Найскладніша ситуація в країнах Глибокого Півдня, де процвітає тіньова, кримінальна економіка.

Щоб зменшити напругу у відносинах між країнами Півночі та Півдня слід справедливо розподіляти ресурси, дати можливість найбіднішим країнам брати участь у міжнародній торгівлі і шансах глобалізації. Необхідно ліквідувати масову бідність, подолати розрив між багатими і бідними країнами, оскільки без цього неможливо попередити і зупинити ріст націоналізму, запобігти регіональним і міжнародним конфліктам. Транснаціональні компанії, як і всі розвинені країни світу, повинні усвідомити свою відповідальність за долю світу, за його стабільність та безпеку. Саме вони могли би виступити ініціаторами розробки світової програми перерозподілу ресурсів і багатств у якості одного із можливих способів гармонізації глобалізаційних процесів.

У підрозділі 3.3 “Українська спільнота в контексті перехрестя векторів “Захід – Схід” та “Північ – Південь” досліджено, що історично формування української спільноти відбувалося під перехресним впливом західної та східної цивілізацій, що виявляється у структурі матеріальної й духовної культури України. Головні центри впливу розташовуються на географічній периферії. З цим пов’язана і головна політична проблема – збереження та консолідація цілісності країни в умовах її політичного та соціокультурного розмаїття.

Розробляючи політику в соціокультурній сфері, держава має враховувати той факт, що нав’язування західної системи поглядів на світ та суспільство може призвести до переривання спадкоємності культурних традицій та розрушити саму структуру української культури. Тому політика держави в соціокультурній сфері має бути спрямована на відродження та збереження культури як українського народу загалом, так і національних меншин, підтримку народного мистецтва, пропаганду самобутності та неповторності нашої культури.

Встановлені основні напрямки сучасного цивілізаційного вибору України, які полягають у: 1) інтеграції України в європейські та євроатлантичні структури; 2) тісних культурних і економічних зв’язках з Росією; 3) поглибленні співробітництва з державами Центральної та Східної Європи.

У **Висновках** подано основні теоретичні підсумки роботи щодо осмислення філософсько-історичного та соціокультурного аспектів глобалізаційних процесів, розкривається наукова новизна дисертаційного дослідження.

•Зміни, які відбулися в світі у зв’язку з глобалізаційними процесами, призвели до виникнення єдиного планетарного соціуму – світової спільноти. Термін “світова спільнота” позначає новий етап усвідомлення єдності людства – усвідомлення людством того, що воно, хоч і різне за мовою, культурою, звичаями, традиціями, релігійними переконаннями, але постає як світова

спільнота – жителі однієї планети Земля, які відповідальні за її долю, і саме від їх зусиль залежить, чи збережеться життя на Землі. До виникнення феномену “світова спільнота” в часи античності та середньовіччя для позначення єдності людей вживався термін “рід людський”, який позначав людей, які живуть на даний час. При цьому, могли виключатися певні групи суспільства: раби в античному суспільстві, нехристиянське населення в середньовічній Європі тощо. З XVIII – XIX ст. все частіше використовується термін “людство”, який робить акцент на єдності індивідів. Цим терміном позначається сукупність землян; діалектична єдність різноманіття представників земної цивілізації. Часто терміни “людство” та “світова спільнота” вживаються як синоніми. Але світовою спільнотою ми можемо назвати людство тільки на етапі глобалізації, коли різні етно-національні групи усвідомлюють свою єдність та взаємовідповідальність і за збереження миру, й за вирішення глобальних екологічних проблем у масштабі всієї планети.

- Обґрунтовано, що становленню світової спільноти передував довготривалий процес інтеграції людства, який значно посилювався в останній чверті XX ст. Основними факторами, які супроводжували процеси інтеграції людства протягом його історії, виступали: економічні зв’язки, які ґрунтувалися на міжнародному поділі праці; соціально-політичні події, які мали загальнопланетарні масштаби; взаємопроникнення етно-національних культур; необхідність спільних зусиль для освоєння природних багатств та забезпечення коеволюції природи й суспільства. Саме в результаті інтеграційних процесів виникла така соціальна спільність як світова спільнота.

- Новітнім етапом інтеграційних процесів є глобалізація, яка розпочалася в кінці XX ст. і пов’язана з інформаційною революцією. Саме сучасні засоби зв’язку дали можливість реально здійснити єдність економічного, політичного, культурного життя народів. Аналіз глобалізації як феномену історії показує, що це явище має два аспекти – об’єктивний (як аспект суспільного життя) і суб’єктивний (як знаряддя ціленаправленого впливу на суспільне життя). Тому для того, щоб зрозуміти суть процесів, які відбуваються в світі, необхідно розрізнити поняття “глобалізація” та “глобалізм”. По своїй суті глобалізація – природний і об’єктивний процес інтеграції в світі, її вищий етап. Глобалізація відкриває перед людством величезні можливості в розширенні обміну товарами, послугами, інформацією, технологіями та капіталом, сприяє взаємодії в гуманітарній сфері, веде до збагачення культур. Під впливом глобалізації істотно міняється характер виробництва і праці, рівень знань, соціальний та професійний склад суспільства, умови побуту, стиль життя більшості людей планети.

- Політику пристосування процесу глобалізації під інтереси певних сил, насамперед під інтереси країн “золотого мільярду”, ідейно-політичне обґрунтування нового світового порядку слід називати глобалізмом. Глобалізм – це, насамперед, суб’єктивний фактор, а саме – політика пануючих у світі країн. Важливо, щоб політика глобалізму не стала моделлю глобалізації, оскільки це б мало негативні наслідки для багатьох країн і народів: поглиблення прірви між багатими і бідними; між “золотим мільярдом” та

населенням країн, що розвиваються; загроза масових міграцій з Півдня на Північ; посилення міжетнічної та міжконфесійної ворожнечі; міжнародний тероризм; війни за контроль над світовими ресурсами; загроза культурній ідентичності народів; поширення масової культури. Суть політики глобалізму – у встановленні нового світового порядку, у формуванні однополярного світу через злиття національних економік, а в перспективі – суспільних систем, у єдину світову економічну і соціально-політичну систему, знищення національних держав.

- Уряди країн світу мають реально враховувати той факт, що вони здійснюють керівництво в умовах культурного розмаїття – адже майже всі країни неоднорідні за своїм етнічним складом. Якщо раніше в історії головною формою культурної експансії були війни, пряме насилля і асиміляція, то сьогодні ми зіштовхуємося з іншими формами культурної агресії: економічною допомогою, яка веде до залежності, з санкціями, інформаційним впливом, обробкою масової думки, насадженням масової культури. Світ, все більш тісно пов'язаний економічно, не може існувати, якщо люди не навчаться поважати культурне розмаїття і не прийдуть до єдності на основі людяності. Тільки політика мультикультуралізму – політика, що визнає культурне розмаїття і культурні відмінності – може забезпечити включення в суспільне життя глобалізованого світу всіх його членів та зняти напругу в суспільстві. Політика заохочення культурного розмаїття життєво необхідна і має стати практикою урядів.

- Глобальне мислення виходить з необхідності безумовного пріоритету загальнолюдських цінностей над усіма іншими, вимагає розширення міжнародного взаємовигідного співробітництва в військово-політичній, економічній, науково-технічній і гуманітарній сферах. Тільки на базі загальних для всіх норм моралі та соціальної справедливості, шляхом діалогу можна вирішувати суперечки, взаємні претензії і конфліктні ситуації. Важливо, щоб у порозумінні між країнами, які належать до різних традицій, усі світові культури визнавали спільні цінності, в першу чергу – необхідність дотримання прав людини, толерантне ставлення до людей, які сповідують іншу релігію, дотримуються інших звичаїв і традицій.

- Під дією глобалізаційних процесів у світі змінюється конфігурація соціально-політичних векторів: відходить у минуле вектор протистояння “Захід – Схід”, ми повертаємося до традиційного соціокультурного розуміння понять “Захід – Схід”. Цей вектор розвитку поєднується з новою економічною віссю – “Північ – Південь” або “Центр – Периферія”. Країни, які переважно спеціалізуються на випуску інтелектуальної продукції, прийнято відносити до вектору розвитку “Північ”. У зв'язку з появою феномену транснаціональних корпорацій, які контролюють основну частину світового виробництва найважливіших галузей, появляється нове поняття, що характеризує приналежність країн до диктату глобалізму – “Нова Північ”. На противагу вектору розвитку “Північ”, вектор “Південь” – це країни, які спеціалізуються на доіндустріальному (сировинному та сільськогосподарському виробництві). Цей регіон включає у себе “Глибокий Південь”, який спеціалізується на формально

заборонених сировинних виробництвах (наркотики, екологічно брудні технології видобутку корисних копалин і т.д.).

• Метою справжньої глобалізації повинно бути створення такого світового порядку, який би базувався на соціальній справедливості. Не культурні відмінності є тим фактором, що породжує конфлікти, а економічний фактор, боротьба за політичний вплив, за контроль над ресурсами. Глобалізацію необхідно будувати так, щоб розкрити її позитивний потенціал, а для цього потрібне узгодження глобальних програм, відкрита робота міжнародних організацій та економічних інститутів: МВФ, ВБ, ВТО та ін. Світова спільнота повинна усвідомити, що зміна економічних, політичних, соціальних, культурних відносин між народами можлива тільки тоді, коли міжнародні відносини будуть базуватися на принципах справедливості, взаємодопомоги, невторчання у внутрішні справи.

• Оскільки Україна не монолітна держава, і її регіони мають виражені етнополітичні, мовні, культурні, історичні, економічні і ментальні відмінності, зусилля держави, політичних партій, громадських організацій щодо проблем гуманітарного розвитку мають бути спрямовані на консолідацію українського суспільства у широкому сенсі слова: формування соціокультурної єдності етносів українського суспільства та почуття єдиної нації, досягнення громадянської ідентичності населення, становлення єдиного мовно-інформаційного простору, подолання культурно-історичної та геополітичної різноманітності регіонів України. Важливо не допускати спекуляцій, особливо під час виборчих компаній, щодо питань, які підживлюють політичне протистояння внутрішнього Заходу та Сходу (відношення до НАТО, питання ОУН–УПА, орієнтація на ЄС чи Росію, мовне питання тощо). Консолідація українського суспільства залежить значною мірою від реалізації державою регіональної політики, яка покликана зменшити міжрегіональні економічні та соціальні диспропорції – не допустити розколу країни на внутрішні Північ та Південь у зв'язку з нерівномірним розміщенням на території України економічного потенціалу. Тільки така політика, у поєднанні зі створенням оптимальних умов для співіснування різних етнічних та релігійних спільнот, може забезпечити стабільний та гармонійний розвиток країни.

Список опублікованих автором праць за темою дисертації:

1. Ороховська Л.А. Зміна співвідношення “Захід – Схід” та “Північ – Південь” у процесі глобалізації світу // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. праць / Гол. ред. В.В. Лях. – Вип. 49. – К.: Український центр духовної культури, 2005. – С. 37-49.
2. Ороховська Л.А. Формування свідомості глобального суспільства (на прикладі доповідей Римському клубу) // Totallogy-XXI. Постнекласичні дослідження. – Вип. 13. – К.: ЦГО НАН України, 2005. – С. 341-358.
3. Ороховська Л.А. Ідеї космізму в контексті процесу глобалізації // Вісник національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія: Зб. наук. праць. – № 2. – К.: НАУ, 2005. – С. 141-145.

4. Ороховська Л.А. Особливості глобалізаційних процесів у сфері культури // Практична філософія. – 2006. – № 1. – 98-105.
5. Ороховська Л.А. Глобалізація як вищий етап інтеграції // Вісник національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія: Зб. наук. праць. – № 1 (3). – К.: НАУ, 2006.– С. 92-98.
6. Ороховська Л.А. Вплив глобалізаційних процесів на формування поведінкових стандартів молоді в Україні // Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія: Зб. наук. праць. – № 2 (4). – К.: НАУ, 2006.– С.150-155.
7. Ороховська Л.А. Збереження розмаїття локальних культур як виклик часу (глобалізаційний підхід) // Вісник національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія: Зб. наук. праць. – № 1 (5). – К.: НАУ, 2007.– С. 131 – 136.
8. Ороховська Л.А. Глобалізація і проблема збереження розмаїття культур // Полікультуротворча діяльність 2005: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції / К.: КЦ ІМВ НАУ, 2005.– С. 50-55.
9. Ороховська Л.А. Вплив глобалізаційних процесів на проблеми підготовки кадрів науково-технічної сфери України // Гуманітарна освіта в профільних вищих навчальних закладах: проблеми і перспективи: Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції 16-18 березня 2005 р.: В 2 т. – Т.1. – К.: НАУ, 2005. – С. 23-24.
10. Ороховська Л.А. Інформаційне суспільство: проблема нерівномірності розвитку науки і освіти в країнах Півночі – Півдня, Заходу – Сходу // Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця: Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції 29-31 березня 2006 р.: В 3 т. – Т.1. – К.: НАУ, 2006. – С. 29-30.
11. Ороховська Л.А. Схід і Захід в контексті культурних границь історії // Ільєнківські читання – 2006: Матеріали VIII Міжнародної наукової конференції. – К.: НАУ, 2006. – С. 114-118.

АНОТАЦІЇ

Ороховська Л.А. Світова спільнота в контексті глобалізаційних процесів: філософсько-історичний та соціокультурний аспекти. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2008.

Дисертація присвячена здійсненню системного аналізу філософсько-історичного та соціокультурного аспектів становлення світової спільноти на перехресті глобалізаційних процесів. У дослідженні визначено соціокультурну сутність феномену глобалізації як об'єктивного фактору розвитку суспільства та суть глобалізму як суб'єктивного фактору, а саме, політики пануючих у світі країн. У роботі доводиться, що глобалізація – це вищий етап інтеграції людства, досліджуються особливості зміни під впливом глобалізаційних процесів конфігурації осей “Захід – Схід” та “Північ – Південь”. Осмислено різні варіанти впливу глобалізації на соціокультурний розвиток світової спільноти.

Універсалізація світу має означати появу певних єдиних стандартів, але не нівелювання культурного розмаїття, що можливо завдяки зростанню освіченості населення Землі та інформованості про особливості культури різних народів.

Ключові слова: світова спільнота, глобалізація, глобалізм, глобальне мислення, Захід – Схід, Північ – Південь, розмаїття культур, права людини, загальнолюдські цінності.

Ороховская Л.А. Мировое сообщество в контексте глобализационных процессов: философско-исторический и социокультурный аспекты. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 09.00.03. – социальная философия и философия истории. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко. – Киев, 2008.

Диссертация посвящена осуществлению системного анализа философско-исторического и социокультурного аспектов формирования мирового сообщества в контексте глобализационных процессов. В исследовании определено социокультурную сущность феномена глобализации как объективного фактора развития общества и сущность глобализма как субъективного фактора, а именно, политики господствующих в мире стран.

В работе доказывается, что глобализация – это новейший этап интеграции человечества. Основными факторами, которые способствовали процессам интеграции человечества на протяжении истории, были: экономические связи, базирующиеся на международном разделении труда; социально-политические события, имеющие общепланетарный масштаб; взаимопроникновение этно-национальных культур; необходимость общих усилий для освоения естественных богатств и обеспечения коэволюции природы и общества.

Проведено исследование особенностей изменений под влиянием глобализационных процессов конфигурации осей “Запад – Восток” и “Север – Юг”. Современную карту мира можно условно изобразить как пересечение таких векторов развития: Запад – высокоразвитый регион, которому свойственны высокие технологии; Восток – регион, где идет развитие классической индустрии и Новый Восток – второй промышленный регион планеты; Север – страны, специализирующиеся на выпуске интеллектуальноемкой продукции и Новый Север – феномен, связанный с диктатом ТНК; Юг – страны, специализирующиеся на доиндустриальном производстве и глубокий Юг, где производят формально запрещенное производство сырья (наркотики, экологически грязные технологии добычи полезных ископаемых и т.д.).

Показано разные варианты влияния глобализации на социокультурное развитие мирового сообщества. Універсалізація світу повинна вести до формування визначених єдиних стандартів, але не нівелювати різноманітність культур, що можливо завдяки зростанню освіченості населення Землі та інформованості про особливості культури різних народів.

населения Земли и информированности его об особенностях культур разных народов.

Ключевые слова: мировое сообщество, глобализация, глобализм, глобальное мышление, Запад – Восток, Север – Юг, многообразие культур, права человека, общечеловеческие ценности.

Orohovska L.A. World society in the context of the cross global process: philosophy-historical and social-cultural aspects. – Manuscript.

Dissertation on the receiving candidate degree of philosophy science by specialization 09.00.03 – social philosophy and historical philosophy. – Kyiv National Taras Shevchenko University. – Kyiv, 2008.

Dissertation dedicate to realization systematical analyze of philosophy-historical and social – cultural aspects in forming world society on the cross of global process. In the research determine social and cultural essence of globalization phenomena as impartial factor of the development of society and essence of globalism as subjective factor – policy of rule countries in the world. These typescripts prove that globalization is the highest stage of integration of mankind. Also we can see the research peculiarities of changers under the influence of globalization processes in configuration of vectors “West – East”, “North – South”. The author in this work shows us different versions of globalization influence on social and cultural development of world society. Universalization of the world must lead to forming of determine sole standards but it can not destroy various of culture. It can be existing owing to increasing of education of population on the Earth and also owing to increasing the role of information about peculiarities of cultures in different nations.

Key words: world society, globalization, globalizm, global mentality, West – East, North – South, various of culture, the human rights, human values.